

РЕГІОНАЛЬНА ІСТОРІЯ

DOI: 10.31499/2519-2035.11.2024.304222

УДК (94+42)(476)(055)

Олександр ГАДИНКО,
orcid.org/0009-0005-3111-0872
спеціаліст, учитель історії
Красноїльського ліцею №3
(Україна, Красноїльськ)
alexandruginco555@gmail.com

КУЛЬТОВА АРХІТЕКТУРА МІСТА СТОРОЖИНЕЦЬ У ДАВНІНУ

У даній статті мова йде про минуле Сторожинця, який пройшов історичний шлях свого розвитку від первинного поселення до міста. Його вдале географічне розташування на перехресті доріг, які ведуть у різні сторони, відобразилось на його місцезнаходженні. Одночасно про це говорить і самоназва населеного пункту «сторожинець», яка означає охорона, сторожовий пункт чого-небудь. Уперше населений пункт згадується у грамоті молдавського господаря Романа II (1447-1448рр.), який подарував це село одному боярину за вірну службу, що було звичним явищем тих часів. Тоді село Сторожинець входило до складу Молдавського князівства.

У 1774р. Буковина і у тому числі поселення Сторожинець увійшли до складу Австрії. Такі переміни відбулися у результаті російсько-турецької війни 1768-1774 рр. і австрійсько-турецьких перемовин 1774р. Зміни адміністративно-політичної та державної приналежності регіону мало свої певні наслідки. На теренах цього регіону наразі припинилися багатотисячолітні військові дії, стабілізувалася військова та політична ситуація, почало налагоджуватися життя людей, будуватися дороги і шляхи сполучення, зводилися будинки і храми, розбудовувалися інфраструктура, працювати місцеві органи влади. До цього краю і поселення у тому числі почали також приїжджати колоністи (поселенці), які приносили щось нове і корисне з собою, розбудовували цей регіон, внесли свою частинку у розвиток населеного пункту, стали мультинаціональною складовою його історичного розвитку. І дійсно, такі кардинальні зрушення у житті поселення Сторожинець наступили у другій половині XIX ст., коли відбулась адміністративна реформа у краї і почали працювати повітові органи влади, було ліквідовано кріпосне право, зароджувалися ринкові відносини, відкривалися малі і великі підприємства, сюди почали приїжджати поселенці з різних куточків Австро-Угорської імперії (з 1867р.). Поселення почало швидко розростатися як у кількісному так і в господарському відношенні, що в кінці XIX призвело до зміни назви і значення його адміністративного статусу – від села до містечка. Забудовані земельні ділянки, які були зведені для постійного місця проживання людей, розбудована адміністративна, муніципальна та промислова інфраструктура, чисельність та густина населення, зайнятість мешканців промисловими виробництвами, забудова містечка культовими об'єктами призвела до надання Сторожинцю статусу міста на початку XX ст.

Саме культова забудова містечка з другої половини XIX – початку XX ст. свідчить про його етнічну строкатість, мультинаціональну культурну спадщину та розмаїття етносів, які тут проживали, духовну та церковно-архітектурну спадщину, яку вони залишили по собі у вигляді храмів. Культові об'єкти споруджені у різних стилевих варіантах є відбитком способу життя і мислення суспільства. Храми та церкви є не лише відображенням, а й віддзеркаленням внутрішнього світу народів, їх віросповідання, християнських чеснот, моральних переконань та якостей. У Сторожинці окрім місцевого населення (українців і румунів) проживали ще й поляки, німці, євреї, які мали свої храми для молитви та поклоніння Богу. Всі вони збереглися до сьогоднішнього дня, у них триває служба Божа, є осередками духовної та культурної спадщини етносів зокрема та міста в цілому.

Ключові слова: архітектура, храм, кірха, грамота, землевласник, нації, колоністи.

Oleksandr HADYNKO,
orcid.org/0009-0005-3111-0872
specialist, history teacher
Krasnoilsk Lyceum No. 3
(Ukraine, Krasnoilsk)
alexandruginco555@gmail.com

THE CULT ARCHITECTURE OF THE CITY OF STOROZHYNETS IN ANCIENT TIMES

The topic of the publication is the iconic architecture of the city of Storozhynets in ancient times - a look into the past of this settlement, the main stages of its development in the 19th - at the beginning of the 20th century. through the prism of the construction and functioning of the main religious buildings, which were and remain centers of the spiritual heritage of the inhabitants. The problem directions of the research are the actual study of this issue, its coverage, almost for the first time, in professional editions and publications, historiographical analysis of the studied literature, determination of the relevance of this issue, and the presentation of the idea of preserving the spiritual and architectural heritage of the inhabitants for the next generations.

The Storozhynets settlement is very old in Bukovina, has a rich historical past, and its roots go back to ancient times, including in the church. The Storozhynets settlement was first mentioned on February 18, 1448, and the church on March 15, 1490, which indicates the inseparable connection of the community with God. The piety of the local population indicates the presence of religious buildings from ancient times to the present day.

The geographical location and name of the settlement testify to its distant past, the habitation of the autochthonous population, settlement at various times by colonists who made a significant contribution to its formation and development in the 19th and early 20th centuries, the occupation of this region by Austria in 1774, the administrative-political and economic reforms, the development of local infrastructure and local state authorities, the use of migration instruments led to certain economic shifts, socio-political and spiritual changes of the local population and its city.

The construction of religious buildings testifies to the ethnic diversity of the settlement, its piety, service to God, the practice of Christian virtues, adherence to moral values and ideals, the diversity of multi-ethnic cultures, the symbiosis of urban life of different nations, their achievements and ambitions. All religious buildings in Storozhynets were built during the second half of the 19th and early 20th centuries. and had not only a cult purpose, but also an unforgettable spectacle, when the entire local community and representatives of the authorities gathered for the opening of the temples.

The temple is primarily a center of public service to God, the spiritual wealth of people who at all times believed in the Most High, regardless of historical times, territorial and ethnic affiliation, skin color, preferences and disagreements, natural disasters, which have also always been there. The cult construction of the city testifies to the place of God in human life, the residence of different ethnic groups, their coexistence and the diversity of national cultures. Temples were not only centers of worship and the performance of spiritual rituals, but also entire complexes of religious buildings and administrative facilities, dominant elements of the culture of the «old city» once and today.

Keywords: architecture, temple, kirkha, charter, landowner, nations, colonists.

Постановка проблеми. Місто Сторожинець – колишній адміністративний центр Сторожинецького району, а сьогодні – центр міської об'єднаної територіальної громади Чернівецької області. Сторожинець розташований на обох берегах річки Сірет, біля півніжжя Карпат, за 20 км. на південний захід від столиці краю Чернівців, один з найгарніших куточків Буковинського краю. Відомий своєю природою, працелюбними людьми, численними храмами, юними талантами, особистостями, культурними здобутками. У даному повідомленні мова йтиме про історію та етапи спорудження головних храмів міста, а їх на території чимало! У них до сьогоднішнього дня проводиться служба Божа, їх відвідують парафіяни і гості міста. Це свідчить про духовне збагачення жителів і любов до ближнього.

Місто знаходиться на залізничній лінії Берегомет – Чернівці, з'єднане автобусним сполученням з Чернівцями, а також з багатьма селищами й селами району та області, займає вкрай вигідне географічне положення. Місто перерізає мережа автошляхів та залізниця Чернівці – Глибока – Сторожинець – Берегомет з відгалуженням з Карапчева на Чудей–Красноільськ. Найважливіші шосейні шляхи Чернівці – Сторожинець – Красноільськ, Глибока – Сторожинець – Вижниця та Кіцмань – Дубівці – Сторожинець (Буковина, 2004: 202-203), (Гадинко, 2013: 3-4), (Вујак, 2005: 3-5). Через місто протікає річка Сірет. Загальна площа міста становить 5082 га, населення – 15,6 тис. жителів.

Місто добре знають не лише на Буковині, а й далеко за межами рідного краю. Його вихідців можна знайти в Польщі, Румунії, Австрії, Німеччині, Ізраїлі, США, Канаді. Всі вони сердечно згадують багатонаціональне містечко, де всі розуміли і допомагали один одному у скрутну хвилину. Відомо, на протязі останніх двох століть у місті побували відомі державні, політичні, релігійні та військові діячі, письменники, митці. Залишилися спогади, у яких йдеться про природу, клімат, людей, історичне минуле рідного міста.

Недостатня вивченість історичного минулого міста спонукає до подальших досліджень сторінок його минувшини, архітектурної спадщини, культової забудови міста, духовної спадщини населення у ті часи, його зв'язок із сьогоденням.

Аналіз сучасних досліджень. Сторожинець належить до того історичного ареалу області, який має багатовікову історію, багате історичне минуле, є зразком мультинаціональної культури різних народів краю. Це один із давніх населених пунктів Буковини і один з наймолодших міст Чернівецької області (Квітковський, 1956: 42). В 1998р. місто відзначило поважну дату – 550-річчя від часу першої писемної згадки. Незважаючи на такий солідний вік, городяни міста до сьогоднішнього дня не мають достатньої змоги ознайомитися з історичним минулим, соціокультурною та архітектурною спадщиною міста. Попередні розвідки про його минуле, які є в історіографії, не дозволяють в повному об'ємі висвітлити історичну батьківщину, основні етапи розвитку, досягнення мешканців міста. Дана розвідка не претендує на повідомлення широкого змісту, а лише представляє дані, які доповнюють один одного, узагальнюють відомості та складають цілісну картину історичного минулого.

Мета статті. Метою даної публікації є донесення до сучасного читача ідеї збереження архітектурної (культової), соціокультурної та історичної спадщини міста, яка супроводжує нас повсякденно та є мірилом нашої обізнаності. Дана стаття переслідує одну ціль – залучення суспільства до вивчення історичної спадщини власного народу, держави в цілому, становлення повноцінного громадянина, розвиненої нації.

Виклад основного матеріалу. Уперше в історичних джерелах Сторожинець згадується 18 лютого 1448р. в грамоті молдавського господаря Романа II (1447-1448 рр.), який подарував село пану Петря, сину Томи. У той час село вже існувало та мало давні усталені межові границі. Очевидно, час появи населеного пункту Сторожинець на території Буковини потрібно відносити до кінця XIV-початку XVст. (Гадинко, 2013: 8), (Малишко, 1969: 546-547). Скоріш, населений пункт виник ще за часів існування Молдавського князівства. Ймовірно є й те, що поселення Сторожинець могло входити до території Шипинської землі, яка в останнє згадується в грамоті 1444 р. (Буковина, 1998: 27), (Тимошук, 1963: 3-4). Відомо, що Петря, син Томи служив ще батькові Романа II – господарю Ільї I (1432–1433, 1435–1443). У грамоті за 1575р. Сторожинець згадується при визначенні хотаря (межі земель села) Великий Кучурів. На сторінках документів 1634, 1638, 1656, 1670, 1710, 1721, 1742 рр. Сторожинець виступає предметом купівлі-продажу, об'єктом власності родини Ропчанул та Сорочану. Слід сказати, що починаючи з кінця XIV ст.,

враховуючи археологічні дані, і до 1774р. це поселення перебувало у складі Молдавського князівства (Ліщук, 2016: 8-9), (Демченко, 2011: 66-67).

На час приєднання Буковини до Австрійської імперії в 1774р. у Сторожинці разом з с. Комарівці проживало всього 42 родини. Тут мешкав один боярин та священник. Приєднання Буковини і водночас поселення Сторожинець до складу Австрійської імперії в 1774р. вочевидь позитивно вплинуло на його соціальний, духовний, економічний та політичний розвиток (Liebenwein, 1983: 4-5). У складі нової держави Сторожинець перебував до 1918р. (Антошкіна, 2010: 91), (Малишко, 1969: 547).

З грамоти молдавського господаря Стефана III Великого (1457-1504) від 15 березня 1490 р., що написана в Сучаві, відомо про існування в Сторожинці церковного приходу. У документі йде мова про підпорядкування господарем цілого ряду церков Радівецької єпископії. Серед їх переліку знаходимо і сторожинецьку церкву. Відомо, що певна частина прибутку надходила до церкви святого чудотворця Миколи в Радівцях.

На сьогодні найдавнішою пам'яткою церковної архітектури вважається православний храм, який розташований на південній околиці Сторожинця, який носить назву Майдан. За переказами, церква була побудована на місці давнішої церкви, що згоріла. За документальними свідченнями церква була зведена в 1796-1798 рр. Церкву капітально реконструювали наприкінці 1970-х рр. До нavi були добудовані бічні рамена, до вівтаря – дві «паламарки», до бабинця – сіни. Дах перекритий бляхою поверх драниць, зрубні стіни зашиті шалівкою. У 1993-1994 рр. був обновлений інтер'єр церкви. Низька прямокутна арка між бабинцем та навою заміненa на дуговидну. Зверху стіни оббиті твердим картоном, внизу – полакованими плитами з пресованої деревини.

За іншими даними (за Д. Лібенвайном) «храм святих архангелів Михаїла та Гавриїла» був збудований як дерев'яна церква в 1687 р., де проживала більшість румунів. Це була мала церква з горизонтальною проекцією у формі хреста, зі звичайною формою, типовою для греко-орієнтальних храмів, з виступаючою на схід нішою (апсида).

Церква невелика за розміром, дерев'яна, тризубна, побудована з хвойних півколод, з'єднаних у вінці простим замком з лишком, стоїть на дубових підвалинах, покладених на низький кам'яний цоколь. Храм належить до церков «хатнього типу».

На території церкви знаходиться також старий цвинтар, окремо могили поміщицької родини Флондорів та не одне покоління церковної родини священників Філієвичів, пам'ятна стелла жертвам політичних репресій 1940-хрр. Свято-Михайлівська церква знаходиться на хуторі Майдан (провулок Б. Хмельницького). Храмовий день – 21 листопада.

Найбільшою православною церквою міста є храм святого Георгія (Юрія), розташований у центрі міста на вулиці ім. Т.Шевченка. За даними документів церква вже існувала в 1829 р. і була зведена на кошти Катерини Гарсте, дружини Миколи Флондора. У сучасній літературі роком будівництва вважається 1888р. У цій церкві з самого початку і до 1940 р. пройшли три покоління родини Філієвичів, які проводили тут службу Божу. Тривалий час

священнослужителем тут був Николай Філієвич (1850р.н.), хористом Георгій Пожога (1863 р.н.).

Греко-православні священики мали власного кооператора та церковного хориста. У новій церкві служба Божа правилась по неділях та у великі свята для громади. На протязі всього часу існування богослужіння в храмі велися на церковнослов'янській та румунській мові. Церква була духовним осередком румунської общини міста. Сьогодні храмовий день відзначають 6 травня. Св. Юрійівська церква збудована у стилі історизму. Розташовується храм на вул. Т. Шевченка, 32.

В 1885р. силами української громади та місцевих землевласників була споруджена греко-католицька церква, відома ще як «Українська церква». За іншими відомостями храм був зведений в 1896р. Греко-католицька кам'яна церква була зведена на тодішній Крайовій вулиці і була споруджена у готичному стилі (Антошкіна, 2010: 107-108), (Ліщук, 2016: 14). Храм носив ім'я святої Марії. Днем свята церкви стало 8 вересня. У церкві тривалий час правив священик Микола Волянський. Навесні 1900р. під час візитації деканатів греко-католицької парафії, названий храм відвідав та відслужив там службу єпископ Андрей Шептицький (1865-1944) (Гадинко, 2023: 66). На протязі усього часу храм був центром духовного та культурного життя української громади міста. Сьогодні українська Церква Різдва Пресвятої Богородиці є православною та знаходиться по вулиці Чернівецькій, 53. Храмовий день парафіяни святкують 21 вересня.

Неподалік же розташовується українська греко-католицька церква святої Анни. У новому приміщенні зведена та функціонує з 2000р., знаходиться по вулиці Чернівецькій, 23. Храмовий день відзначають 21 червня.

Присутність значної частини осіб польської національності сприяло зведенню костюлу. Перший костел був дерев'яний і звели його за допомогою місцевого поміщика Георгія Флондора та капелана з с. Красна Ігнація Барти в 1857р. Храм був освячений іменем святої Анни. У сучасній літературі часом зведення храму зустрічається період між 1865 та 1870рр. Кам'яного вигляду споруда набрала лише на початку ХХ ст. (Антошкіна, 2010: 109-110), (Гадинко, 2013: 13). В костелі у різний час священнослужителями були А. Пташинський, Й. Крижановський, Ф. Волощук, І. Кукла. Окрім костелу у місті було дві католицькі каплиці. Храм святої Анни був осередком духовного життя католицьких сімей польської та німецької національностей (Вуїак, 2005: 14-15), (Mittelman, 2001: 90-91).

Сторожинець як капеланія спочатку розбудовувався з однієї маленької дерев'яної каплички, а в 1945р. закінчив свою душпастерську історичну хроніку з двома мурованими костелами в Сторожинці (храм пресвятої Анни, головний та бічний вівтарі, нові органи, зафоновані в 1938р. та закладений в 1927р. дзвін Флоріана) а також в Новій Жадові (храм пресвятої Тройці, головний та бічний вівтарі, дзвін), дев'ятьма дерев'яними каплицями в Будинцях (баронеса Марія Петріно, висвячена в 1891р.), Череші (святих апостолів Петра і Павла), Дуброві (дерев'яна, святого Юзефа, 1913 р.), Карапчеві, Новій Жадові (дерев'яна, 1895 р.), Панці (святого архангела

Михайла, дерев'яна, зафондована Антонієм Біншовським в 1882р. та відновлена в 1906р.), Панці-Зруб, Сторожинці (цвинтар та каплиця святого Юзефа. Ця маленька святиня була збудована у Сторожинці як вотум вдячності Всевишньому за вцілілість і щасливе повернення додому з полів Першої світової війни. Звели її троє сторожинецьких парафіян: Анджей Бонярчик, Юзеф Чміляк та Людвік Волощук). У Сторожинці та в Новій Жадові при костелах вироста велика кількість парафіян. Найціннішим доробком сторожинецької парафії є те, що Костел ніс духовну культуру і мораль, чесність і відповідальність, науку і світло, звичаї і традиції етнокультури та християнства. В часи більшовицьких кайданів вікарієм Північної Буковини, чернівецьким пробощом та сторожинецьким керівником протягом 1939-1958рр. та 1970-1990рр. був кс. кан. Францішек Краєвські. Протягом 1958-1970рр. пробощом чернівецької парафії та сторожинецьким керівником був кс. кан. Юзеф Єнджеєвські. 27 березня 1990р. головну святиню західного християнства наново освятили. Чимало зусиль для відродження сьогоденного костелу доклали пробощі Віктор Антонюк та Анатоль Шпак. Будівля костелу св.Анни – яскравий приклад пізньої неоготики. Знаходиться костел св.Анни на вулиці Т. Шевченка, 30.

З прибуттям у Сторожинець німецьких родин переважно євангелістського віросповідання повстало питання проведення релігійних обрядів, служби Божої в своєму приміщені. Спочатку був зведений невеличкий дерев'яний приходський дім, який дійшов до наших днів по вул.Б. Хмельницького, пізніше – викуплена у землевласника Георгія Флондора земельна ділянка на Будинецькій вулиці (вже згадувана вулиця Б.Хмельницького). Протягом 1909-1911рр. за проектом лейпцігського архітектора Цаулека було зведено гарну євангелістську святиню (Антошкіна, 2010: 129-130), (Ліщук, 2016: 14). Пресвітером у ній тривалий час був Макс Вайдауер. Керував будовою храму Фрітц Шваб. При освяченні храму в липні 1911р. були присутні сеньйор Йозеф Фроніус з Чернівців, парафіяни з усієї Буковини, представники різних товариств зі Сторожинця. Для парафіян день освячення храму перетворився на справжнє свято. Були присутні також представники з різних релігійних конфесій міста, всі члени закладеного храму громади та городяни. Євангелістська община у Сторожинці була чи не найзгуртованішою у місті. У великій шані городян міста були порядні та потрібні державні службовці Рудольф Стелік і Ганс Адам, префект поліції В. Гоффман (після переселення займав високі посади у Бреслау та Мюнхені), директор державної лікарні др. Ромуальд Кешман, євангелістський священик Едгар Мюллер та багато ін.

Споруда лютеранської кірхи виконана у стилі пізнього модерну. Сьогодні тут здійснює службурелігійна конфесія євангельських християн-баптистів. Розташована кірха на вул. Б. Хмельницького, 31.

Сьогодні сліди міської єврейської самобутності можна побачити по вул. Ю. Федьковича. На самому початку євреї у Сторожинці мали лише невеликий молитовний дім (молитовня). Визначальною датою побудови синагоги вважаються 1890-1900 рр., а потік імігрантів цієї національності слід краще відносити до подій польського повстання 1861 р. (Антошкіна, 2010: 139-141),

(Гадинко, 2013: 14]. Велика синагога (темпль) та молитовня, що тут же була поряд, знаходились практично в центрі міста, на тодішній Залізничній вулиці. Це було велике та просторе приміщення, яке мало багато залів різної величини. Обидва храми оточував бук. Єврейська община міста дотримувалася ортодоксального напрямку в іудейській релігії. Забезпечення та утримання синагоги, молитовного будинку перебувало у віданні громади. Всі молитви та проповіді велися виключно гебрійською мовою (на івриті). Службу Божу постійно відвідували прихожани. Літургія завжди проходила шанобливо та суворо. Синагога є яскравим прикладом стилю історизму, знаходиться сьогодні по вул. Ю. Федьковича, 12.

Висновки. Божий дім, церква завжди відігравали світоглядну роль у житті кожної людини, громади, міста. Значення храмів часто і набагато ширше ніж проведення культових функцій і сповідання релігійних обрядів. У символіці народної архітектури та декоративного оздоблення храмів розкриваються уявлення про Всесвіт, внутрішній світ людини, християнські чесноти і символи віри у Бога. Храми завжди були місцем громадських зборів, урочистих церемоній та мали неабиякий меморіальний характер. Монументальні будівлі храмів, розташованих у вузлових точках міста, мали велике містобудівне значення й виділялися з-поміж рядової забудови. Храми були і є домінантами суспільно-політичного та духовного життя громадян міста.

Церква - це храм у православних, католицьких і протестантських християн, у якому відбуваються релігійні богослужіння. Зазвичай у церквах богослужіння очолював місцевий священик або пастир. У храмах часто відбувалися церковні таїнства.

Костел або костьол - римсько-католицький храм - західнослов'янська назва римо-католицької церкви, споруди і спільноти, яка тут проживала. Зазвичай костел нагадував «укріплене місце», «замок». Спочатку костьол був дерев'яним. Широке використання дерева в будівництві було звичною справою. Дерев'яний костел передував побудові костелу з цегли і каменю, про що свідчать історичні матеріали середини ХІХ ст., проте, часто-густо стихійні природні лиха (пожежа, повінь), людська недбалість вела до заміни дерев'яного костелу на кам'яний на початку ХХ ст. Храми-це архітектурні споруди, які призначені для здійснення богослужінь і релігійних обрядів, культових потреб громади, комплекс різноманітних споруд. Саме служіння Богу – основна ціль і призначення зведених храмів місцевою громадою, етносами, які тут свого часу проживали.

Культурна присутність храмів на вулицях Т. Шевченка, Ю. Федьковича, Б. Хмельницького, Чернівецької свідчить про етнічну структуру поселення того часу, його набожність, місце розселення етнічних груп за чітким національним принципом.

Планувальна структура міста остаточно була сформована наприкінці ХІХ ст. Місто Сторожинець перерізають 4 головні артерії – вулиці Чернівецька, Богдана Хмельницького, Пантелеймона Видинівського та Ольги Кобилянської. Всі вони відповідають напрямкам доріг на Чернівці, Красноільськ, Вижницю –

Кіцмань та Глибоку – Серет, перетинаються в центральній частині міста. Домінантами старовинного міського центру Сторожинця є вежі ратуші (магістрату, вул. М. Грушевського №6), костелу св.Анни (вул. Т. Шевченка №30) та св. Георгіївського храму (вул. Т. Шевченка № 32).

Історичними вулицями міста слід також вважати сьгоднішні вулиці М. Грушевського, Головну, Ю. Федьковича, тобто центр старого міста, де свого часу знаходився старий ринок, синагога, муніципалітет (ратуша).

За типовим проектом 1970-1980-х рр. Сторожинець ввібрав нове обличчя ділового центру: державні установи, універмаг, гастроном, ресторани, будинок культури, поштамт, кінотеатр, об'єкти промисловості. Впродовж 1990-2000рр. діловий центр міста зазнав певних коректив, проте в цілому залишився таким як і колись.

На сьогодні місцями збережений старий фонд міста періоду Австро-Угорщини в осередді міста, в центрі перетину головних 4 вулиць: Чернівецької, Б.Хмельницького, П.Видинівського та О.Кобилянської, на місці перетину вулиць М.Грушевського та Головної. Костел святої Анни – яскравий приклад неоготики (вул. Т. Шевченка №30). У стилі історизму споруджена синагога (вул. Ю. Федьковича №12). У стилі пізнього модерну виконана будівля колишньої лютеранської кірхи. Сьогодні – цемолитовний будинок Євангельських християн-баптистів по вул. Б. Хмельницького №31. Окрім цього у місті діє протестантська громада адвентистів сьмого дня. Службу здійснюють в молитовному будинку по вулиці Миру. Підсумовуючи слід сказати, що у Сторожинцілише певною мірою збережена планувальна структура міста періоду Австро-Угорщини (1867-1918 рр.), значною мірою відображена провінційна архітектура кінця XIX – першої третини XX ст. у деяких стильових варіантах, де домінантами старого міста до сьогодні залишилися храми – осередки духовної культури місцевого населення та архітектурної спадщини населеного пункту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

- Антошкіна, 2010 - Антошкіна Л. Особливості буковинського пограниччя: історія культурного полілогу: монографія /Лідія Антошкіна, Олександр Гадинко, Гелена Красовська, Петро Сигеда, Олексій Сухомлинов. Донецьк: вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2010. 237 с.
- Буковина. Загальне краєзнавство, 2004 - Буковина. Загальне краєзнавство /Пер. з нім. Ф. С. Андрійця, А. Т. Квасецького. Чернівці: Зелена Буковина, 2004. 484с.
- Буковина. Історичний нарис, 1998 - Буковина. Історичний нарис. Чернівці: Зелена Буковина, 1998. 416 с.
- Гадинко, 2013 - Гадинко О. О. Сторожинець: мандрівка крізь віки. Чернівці: Прут, 2013. 208 с.
- Гадинко, 2023 - Гадинко О. О. Місто Сторожинець: культова мозаїка населеного пункту у давнину // *Кожолянківські читання: збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції*. Чернівці, 14 червня, 2023р. 2023. С. 63-67.
- Демченко, Гадинко, 2000 - Демченко В., Гадинко О. До питання про походження міста Сторожинець // *Буковинський історико-етнографічний вісник*. Чернівці: Місто, 2000. Вип. 2. С.66-68.
- Квітковський, Бринзан, Жуковський, 1956 - Квітковський Д., Бринзан Т., Жуковський А. Буковина, її минуле і сучасне. Париж-Філадельфія-Детройт: Зелена Буковина, 1956. 966 с.
- Лішук, Гадинко, 2016 - Лішук Д., Гадинко О. Особистості епох. Чернівці: 2016. 100 с.
- Малишко, 1969 - Малишко В. М. Сторожинець / Історія міст і сіл Чернівецької області. К.: УРЕ, 1969. С.546-558.
- Речмедін, 1977 - Речмедін А. П. Сторожинець. Ужгород: Карпати, 1977. 63 с.
- Сторожинець, 2007 - Сторожинець: обличчя міста. К.: ДНВП «КАРТОГРАФІЯ». 2007.
- Тимошук, 1963 - Тимошук Б. О. Знай і вивчай свій рідний край // *Радянське село*. 1963. 13 червня.
- Вуїак, 2005 - Вуїак J. Swieta Anna. Kosciol i parafiaStorozyniec – Strozyniec (1864-2005). Krakow: 2005. 87s.

Liebenwein, 1983 - Liebenwein D. Storozynetz. Buchenland-Bukowina. Beschreibungund Erinnerungen. Darmstadt: 1983. 206 s.
Mittelman, 2001 - Mittelman H. Illustrierter FuhrerdurchdieBukowina. Czernowitz, 1907-1908.Wien: 2001.148 s.

REFERENCES

- Antoshkina, 2010 - Antoshkina L. Osoblyvosti bukovynskoho pohranychchia: istoriia kulturnoho polilohu: monohrafiia [Peculiarities of the Bukovyna border region: the history of the cultural polylogue: a monograph] /Lidiiia Antoshkina, Oleksandr Hadyenko, Helena Krasovska, Petro Syheda, Oleksii Sukhomlynov. Donetsk: vyd-vo «Noulidzh» (donetske viddilennia), 2010. 237 s. [in Ukrainian].
- Bukovyna. Zahalne kraieznavstvo, 2004 - Bukovyna. Zahalne kraieznavstvo [Bukovyna General local history] /Per. z nim. F. S. Andiiitsia, A. T. Kvasetskoho. Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 2004. 484 s. [in Ukrainian].
- Bukovyna. Istorychnyi narys, 1998 - Bukovyna. Istorychnyi narys [Bukovyna Historical essay]. Chernivtsi: ZelenaBukovyna, 1998. 416 s. [in Ukrainian].
- Hadyenko, 2013 - Hadyenko O. O. Storozhynets: mandrivka kriz viky [Storozhynets: a journey through the ages]. Chernivtsi: Prut, 2013. 208 s. [in Ukrainian].
- Hadyenko, 2023 - Hadyenko O. O. Misto Storozhynets: kultova mozaika naselenoho punktu u davnynu [The city of Storozhynets: a cult mosaic of a settlement in ancient times] // *Kozhliankivski chytannia: zbirnyk materialiv I Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii*. Chernivtsi, 14 chervnia, 2023. S. 63-67. [in Ukrainian].
- Demchenko, Hadyenko, 2000 - Demchenko V., Hadyenko O. Do pytannia pro pokhodzhennia mista Storozhynets [To the question about the origin of the city of Storozhynets] // *Bukovynskiy istoriko-etnohrafichnyi visnyk*. Chernivtsi: Misto, 2000. Vyp.2. S.66-68. [in Ukrainian].
- Kvitkovskiy, Brynzan, Zhukovskiy, 1956 - Kvitkovskiy D., Brynzan T., Zhukovskiy A. Bukovyna, yimynule i suchasne [Bukovyna, its past and present]. Paryzh-Filadelfiia-Detroit: ZelenaBukovyna, 1956. 966 s. [in Ukrainian].
- Lishchuk, Hadyenko, 2016 - Lishchuk D., Hadyenko O. Osobystostiepokh [Personalities of the era]. Chernivtsi: 2016. 100 s. [in Ukrainian].
- Malyshko, 1969 - Malyshko V. M. Storozhynets / Istoriiamist i sil Chernivetskoj oblasti [Storozhynets / History of towns and villages of Chernivtsi region]. K.: URE, 1969. S.546-558. [in Ukrainian].
- Rechmedin, 1977 - Rechmedin A. P. Storozhynets [Storozhynets]. Uzhhorod: Karpaty, 1977. 63 s. [in Ukrainian].
- Storozhynets, 2007 Storozhynets: oblychchia mista [Storozhynets: the face of the city]. K.: DNVP «KARTOHRAPIIA». 2007. [in Ukrainian].
- Tymoshchuk, 1963 - Tymoshchuk B. O. Znai i vuvchai svii ridnyi kraj [Know and study your native land] // *Radianske selo*. 1963. 13 chervnia. [in Ukrainian].
- Bujak, 2005 - Bujak J. Swieta Anna. Kosciol i parafia Storozyniec – Strozyniec (1864-2005) [Saint Anna. Church and parish Storozyniec – Strozyniec (1864-2005)]. Krakow: 2005. 87s. [in Polish].
- Liebenwein, 1983 - Liebenwein D. Storozynetz. Buchenland-Bukowina. Beschreibungund Erinnerungen [Storozynetz network. Buchenland-Bukowina. Description and memories.]. Darmstadt: 1983. 206 s. [in German].
- Mittelman, 2001 - Mittelman H. Illustrierter Fuhrerdurchdie Bukowina. Czernowitz 1907-1908 [Illustrated guide to Bukovyna. Chernivtsi 1907-1908]. Wien: 2001.148 s. [in German].

DOI: 10.31499/2519-2035.11.2024.304226

УДК 37.018.1:929.52БНі]:930.2(477.44-21)](045)

Anna CZERNIECKA-HABERKO,
orcid.org/0000-0002-4585-0127
doktor nauk humanistycznych, adiunkt
Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy
im. Jana Długosza w Częstochowie
(Polska, Częstochowa)
a.czerniecka-haberko@ujd.edu.pl

Karolina STUDNICKA-MARIAŃCZYK,
orcid.org/0000-0002-4116-9350
doktor nauk humanistycznych, adiunkt
Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy
im. Jana Długosza w Częstochowie
(Polska, Częstochowa)
k.studnicka-marianczyk@ujd.edu.pl